

Strategija. Efektyvumas. Vertė

„PILIEČIAI KARTU“

Mokymai apie galimybes dalyvauti viešajame valdyme

2018
Vilnius

Žmogaus teisių samprata

- **Žmogaus teisės** būtų galima apibrėžti kaip moralės, elgesio normas, visuomenines vertybes, kurių tikslas – apsaugoti žmogaus orumą.
- Visos žmogaus teisės yra tarpusavyje **susijusios**, viena nuo kitos **priklausomos** ir **nedalomos**.
- Žmogaus teisės gali būti suprantamos kaip **asmens laisvės** visuomenėje ir galimybės jas realizuoti.
- Žmogaus teisės pripažįstamos **visiems asmenims** nepriklausomai nuo jų individualių savybių.

Žmogaus teisių samprata

Žmogaus teisės klasifikuojamos įvairiais būdais:

1. Pagal žmogaus teisių teisinio įtvirtinimo pobūdį:

- pagrindinės konstitucinės;
- formalios, įtvirtintos kituose teisės aktuose.

2. Pagal galimybę riboti teises:

- absoliučios;
- neribojamos;
- ribojamos tam tikromis sąlygomis.

3. Pagal subjektus:

- moterų;
- vaikų;
- neįgaliųjų;
- kitų grupių.

4. Pagal teisių turinį:

- pilietinės;
- politinės;
- ekonominės;
- socialinės;
- kultūrinės.

Žmogaus teisių samprata

- Pagrindinis teisės aktas, kuris apibrėžia žmogaus teises, yra Jungtinių Tautų Organizacijos (toliau – JTO) **visuotinė žmogaus teisių deklaracija**.
- Lietuvoje pagrindinis dokumentas, kuris integruoja daugelį žmogaus teisių, yra **Konstitucija**.

Žmogaus teisių samprata

Pagal Konstituciją žmogaus teisės galima išskirti į dvi grupes:

1. Prigimtinės. Tai universalios kiekvieno žmogaus teisės ir laisvės, kurios pagal savo esmę ir pobūdį įgyjamos gimstant. Tai būtų šios teisės:

- teisė į gyvybę;
- teisė į laisvės neliečiamumą;
- teisė į orumą;
- teisė į privataus gyvenimo neliečiamumą;
- nuosavybės neliečiamumo garantijos;
- teisė turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti.

2. Specialiosios. Tai konkretaus žmogaus išvestinės teisės iš gimstant įgyjamų teisių kaip vertybių. Tai būtų šios teisės:

- politinės (pilietinės) teisės:
  - teisė laisvai kilnotis;
  - teisė dalyvauti valdant savo šalį;
  - teisė vienytis į bendrijas, asociacijas ir visuomenės organizacijas ar politines partijas;
  - teisė rinktis be ginklo į taikius susirinkimus;
  - teisė puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius.
- ekonominės, socialinės ir kultūrinės teisės:
  - teisė darbo santykių sferoje;
  - teisė gauti pensiją, socialinę paramą;
  - teisės socialinėje sferoje (mokslas, sveikatos apsauga);
  - asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyvos.

Žmogaus teisių samprata

- Konstitucija tėra tik skambių frazių rinkinys, jei nėra sudarytos žmogaus teisių ir laisvių, kurias ji skelbia, įgyvendinimo sąlygos ir prielaidos, sukurtas jų gynybos mechanizmas – demokratiški, aiškūs ir nedviprasmiški įstatymai, efektyvi teisėsaugos institucijų ir teisių sistema. Nesant detalaus įstatyminio reglamentavimo, teisės normų sistemoje susidaro spragos.

Neįgaliųjų teisės

Neįgaliųjų pagrindinės teisės yra įtvirtintos **Jungtinių tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje**.

Konvencijos tikslas – skatinti, saugoti ir užtikrinti visų negalią turinčių asmenų visišką ir lygiateisį naudojimąsi žmogaus teisėmis ir esminėmis laisvėmis ir gerbti jų prigimtinių orumą.

Neįgaliųjų teisės

Konvencijos principai:

- a) pagarbos asmens prigimtiniam orumui, savarankiškumui, įskaitant laisvę rinktis, ir nepriklausomumui;
- b) nediskriminavimo;
- c) visapusiško ir veiksmingo dalyvavimo ir įtraukimo į visuomenę;
- d) pagarbos neįgalių asmenų skirtumams ir jų, kaip žmonių įvairovės ir žmonijos dalies, pripažinimo;
- e) lygių galimybių;
- f) prieinamumo;
- g) vyrų ir moterų lygybės;
- h) pagarbos besivystantiems neįgalių vaikų gebėjimams ir pagarbos neįgalių vaikų teisei išsaugoti savo tapatybę.

Neįgaliųjų teisės

- **Neįgalieji** – tokie asmenys, kurie turi ilgalaikių fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie sąveikaudami su įvairiomis kliūtimis gali trukdyti šiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis.
- Neįgalieji pagal Konvenciją yra ne labdaros, gydymo ar socialiniai „objektai“, bet „subjektai“, turintys teises, sugebantys siekti šių teisių gynimo ir priimančys laisvus sprendimus, bei esantys aktyviais visuomenės nariais.
- Neįgalumas atsiranda dėl asmenų, turinčių sveikatos sutrikimų, ir požiūrio bei aplinkos sudaromų kliūčių sąveikos, trukdančios tokiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis.

Neįgaliųjų teisės

Konvencijoje numatyta:

1. Pagal **dalyvavimo ir įtraukimo į visuomenę principą** neįgalieji turi teisę į išsilavinimą, teisę gyventi savarankiškai ir integruotis į bendruomenę, teisę į gebėjimų ir funkcijų lavinimą ir reabilitaciją.
2. Pagal **nediskriminavimo principą**, kaip pagrindinį tarptautinės žmogaus teisės principą, kuris apima tiesioginę ir netiesioginę diskriminaciją, Konvencijos dėmesio centre yra būtent apsauga nuo diskriminacijos.
3. Pagal **prieinamumo principą** jis turi būti garantuotas galimybei kreiptis į teismą, gyvenimui savarankiškai ir integracijai į bendruomenę, saviraiškos laisvei ir laisvei reikšti nuomonę, galimybei gauti informaciją, išsilavinimui, sveikatai, gebėjimų ir funkcijų lavinimui ir reabilitacijai, darbui ir užimtumui, pakankamam gyvenimo lygiui ir socialinei apsaugai, dalyvavimui politiniame ir visuomenės gyvenime, dalyvavimui kultūriniame gyvenime, aktyviam poilsiui, laisvalaikiui ir sportui. Prieinamumas turi būti garantuojamas įvairiais aspektais: fizinis prieinamumas – pastatai, transportas ir pan.; informacijos ir ryšių technologijų prieinamumas – e-prieinamumas, dokumentai gestų kalba ar Brailio raštu; kuriant pastatų dizainą, interneto tinklapius ir pan.

Neįgaliųjų teisės

Konvencijoje įtvirtintos teisės:

- lygybė ir nediskriminavimas;
- teisė į gyvybę, asmens laisvę ir saugumą;
- lygybė prieš įstatymą;
- teisė nebūti kankinamam ar nepatirti žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar nebūti taip baudžiamam;
- laisvė nebūti išnaudojamam, nepatirti smurto ir prievartos;
- asmens neliečiamumo apsauga;
- judėjimo laisvė ir pilietybė;
- gyvenimas savarankiškai ir integracija į bendruomenę;
- saviraiškos laisvė ir laisvė reikšti nuomonę, galimybė gauti informaciją;
- privataus gyvenimo neliečiamumas;
- būsto ir šeimos neliečiamumas;
- išsilavinimas;
- sveikata;
- darbas ir užimtumas;
- pakankamas gyvenimo lygis ir socialinė apsauga;
- dalyvavimas politiniame ir visuomenės gyvenime;
- dalyvavimas kultūriniame gyvenime, aktyvus poilsis, laisvalaikis ir sportas.

Žmogaus teisių pažeidimai

Situacija, kurios metu pažeidžiamos žmogaus teisės, gali atsirasti šiais atvejais:

1. Valstybės padarytas pažeidimas.

Žmogaus teises gali pažeisti žmonės, dirbantys valstybės tarnyboje, ir jų elgesys yra traktuojamas kaip valstybės elgesys. Šie tarpininkai gali būti patys įvairiausi: valstybinės valdžios ir savivaldybių institucijų darbuotojai, policininkai, prokurorai, teisėjai ir kt.

2. Nesuteikta valstybės apsauga.

Valstybė neapsaugojo žmogaus tada, kai privalėjo tai padaryti. Šiuo atveju problema galėjo kilti tarp žmogaus ir kito privataus asmens, o valstybė turėjo įsikišti ir žmogų apsaugoti, bet to nepadarė.

Žmogaus teisių pažeidimai

Dažniausiai žmogaus teisių pažeidimai atsiranda dėl lygių galimybių principo pažeidimų.

Lygių galimybių principas – tai tokios elgesio ir veikimo taisyklės, kai kiekvienas žmogus turi vienodas galimybes pasirinkti darbą, siekti mokslo, profesinio tobulėjimo, karjeros, turi turėti vienodas galimybes saviraiškai kultūros ir meno srityje, nepriklausomai nuo jo: lyties, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, etninės priklausomybės, religijos.

Priešingas lygioms galimybėms reiškinys – diskriminacija.

Diskriminacija apibrėžiama kaip teisių mažinimas arba atėmimas asmenims ar asmenų kategorijai dėl rasinių požymių, kalbos, religinių ar politinių įsitikinimų, tautinės ar socialinės priklausomybės, turinės padėties, gimimo vietos.

Žmonių ir jų grupių diskriminavimas gali vykti **keliuose lygmenyse** (kultūriniame, socialiniame, institucijos ir individo lygmenyje), **dėl įvairių požymių** (amžiaus, lyties, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų, negalios, lytinės orientacijos, gyvenamosios vietos ir kt.), **įvairiose gyvenimo srityse** (švietimo sistemoje, darbo santykiuose, sveikatos apsaugos sistemoje, vartojant prekes ir paslaugas, šeimoje ir viešose vietose) bei **įvairiomis formomis** (tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, liepimas diskriminuoti, priekabiavimas, persekiojimas).

Neįgaliųjų teisių pažeidimai

Lietuvos lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje 2016 metais itin išaugęs skundų dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu skaičius išliko beveik nepakitęs ir 2017-aisiais.

Į tarnybą aktyviai kreipėsi asmenys dėl teisinių konsultacijų asmenų su negalia ir jų artimųjų teisių gynimo klausimais.

2017 metais daugiausia tyrimų atlikta dėl galimų pažeidimų valstybės ir savivaldybių institucijų veiklos srityje, dažniausiai – dėl diskriminuojamojo pobūdžio teisės aktų.

Keliais atvejais buvo nustatyta buvus daugialypę diskriminaciją, ypač negalios ir amžiaus pagrindais.

Didelę dalį tyrimų dėl diskriminacijos negalios pagrindu sudarė tyrimai, susiję su vartotojų teisių apsaugos sritimi, įskaitant tyrimus dėl asmenų su negalia galimybių įsigyti prekes ar paslaugas apribojimo, nepritaikant statinių ir fizinės aplinkos (paslaugų teikimo ar prekių pardavimo vietų) asmenų su negalia poreikiams arba atsisakant teikti paslaugas asmenims dėl jų negalios. Minėtini su pastarąja sritimi susiję tyrimai dėl teisės gauti paslaugas transporto paslaugų srityje, medicinos ir reabilitacijos paslaugų srityse ribojimo. Trečią vietą pagal atliktų tyrimų skaičių užėmė tyrimai dėl diskriminacijos darbo santykių srityje. Į tarnybą kreiptasi dėl apribojimų įsidarbinant, skirtingų darbo sąlygų asmenims su negalia sudarymo.

Neįgaliųjų teisių pažeidimai

Lietuva susiduria su keliais svarbiausiais iššūkiiais:

1. **Pozityvaus žmonių su negalia portreto nebuvimas.** Žmonių su negalia negalima gailėti ar juos rodyti, kaip nieko negalinčius, silpnus, reikalingus labdaros ir pan. Tai neabejotinai menkina žmonių savigarbą ir orumą. Valstybė turėtų stengtis žmones su negalia įgalinti, suteikti visas būtinas sąlygas gyventi, dirbti ir užsiimti norima veikla oriai.
2. **Individualaus požiūrio į kiekvieną žmogų ir jo situaciją stygius.** Šiuo metu Lietuvoje neatsižvelgiama į žmonių su negalia poreikių įvairovę. Įvairovės galimybė turėtų būti pamatinis principas, sprendžiant paslaugų pobūdį, nustatant kiekvieno asmens būtinuosius poreikius ir tinkamas sąlygas, kurių pagalba žmogus galėtų nepriklausydamas nuo kitų dirbti, judėti, įgyvendinti savo planus ir pan.
3. **Įtraukiojo švietimo nebuvimas.** Reikėtų dėti visas pastangas į tinkamų sąlygų sukūrimą vaikams su įvairiausiais poreikiais būti ir mokytis kartu.

Žmogaus teisių apsauga

- Valstybė yra pagrindinis žmogaus teisių sergėtojas, turintis teisę imtis reikiamų priemonių apsaugoti žmogaus teises.
- Valstybė ir žmogus, kaip du subjektai, veikia savarankiškai savo teisinio statuso pagrindu. Individas turi paisyti ne tik įstatymų ir kitų teisės normų, – jo galioje reikalauti, kad valstybė užtikrintų atitinkamą pilietinių, politinių, ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių lygmenį. Žmogaus teisėms reikalingas tam tikras užtikrinimas: teisinė sistema, plačiai paplitusi nuomonė ir palaikymas, tarptautinė tvarka.
- Lygiateisiškumas, kaip vienas pagrindinių žmogaus teisių principų, yra reglamentuotas tarptautiniuose dokumentuose ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose. Lygiateisiškumą pažeidžianti veikla – diskriminacija yra draudžiama.
- Lietuvoje yra baudžiama diskriminacija: Baudžiamojo kodekso 169 straipsnis numato atsakomybę už diskriminavimą dėl tautybės, rasės, lyties, kilmės, religijos ar kitos grupinės priklausomybės.

Žmogaus teisių apsauga

Lietuvoje egzistuoja visapusišė žmogaus teisių gynimo sistema, kurią sudaro šie elementai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija.
2. Specialūs įstatymai, užtikrinantys žmonių lygias teises (pvz. Lygių galimybių įstatymas).
3. Institucijos (pvz. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba).
4. Tarptautiniai dokumentai (pvz., ES Pagrindinių teisių chartija).

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija numato, kad naudojimasis šioje Konvencijoje pripažintomis teisėmis ir laisvėmis yra užtikrinamas, ir jeigu kuri nors Konvencijoje numatyta teisė arba laisvė buvo pažeista, asmuo, išnaudojęs visas teises gynbos priemones valstybėje, gali kreiptis į Europos Žmogaus Teisių Teismą.

Žmogaus teisių apsauga

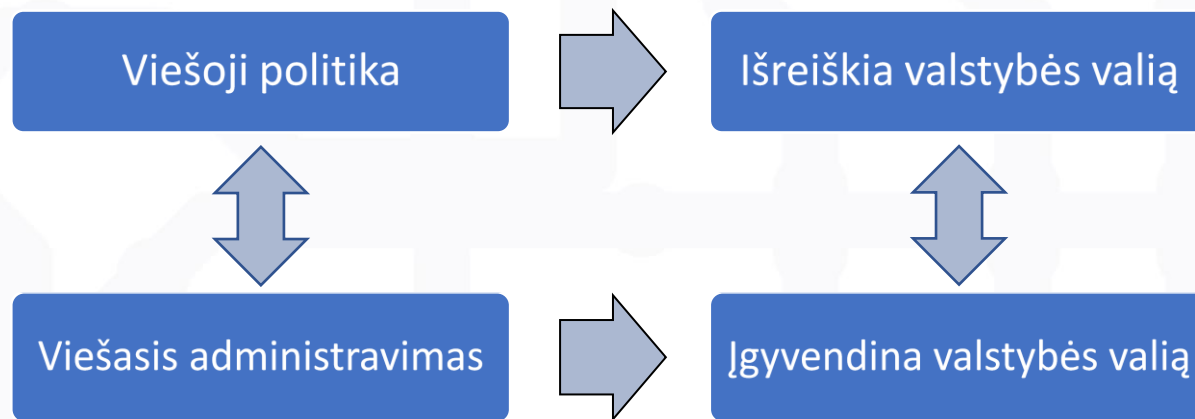
- Susidūrus su žmogaus teisių pažeidimu teismai dažnai yra svarbiausia ir pagrindinė institucija, privalanti apginti žmogaus teises.
- Jei pažeidėjas yra valstybės institucija, tarnautojas ar pareigūnas, labai dažnai galima pasinaudoti institucijos vidaus kontrolės mechanizmais (pvz. galima skųsti tam tikro pareigūno ar tarnautojo veiksmus institucijos vadovybei ir pan.), ikiteisminėmis ginčo sprendimo priemonėmis arba remtis egzistuojančia nepriklausomų institucijų, ginančių žmogaus teises sistema.
- Žmogaus teises ginančios neteisminės nepriklausomos institucijos Lietuvoje:
  - Seimo kontrolierių įstaiga;
  - Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga;
  - Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba;
  - Žurnalistų etikos inspektorius tarnyba.
- Teisinių ar kitų susijusių konsultacijų, emocinės pagalbos galima kreiptis ir į nevyriausybinį sektorių.

Viešojo valdymo samprata

- **Viešasis valdymas** – tai visuma viešosios politikos nustatymo, formavimo ir (arba) dalyvavimo ją formuojant ir įgyvendinimo procesų, kuriuose dalyvaujant viešojo valdymo institucijoms ir visuomenei priimami ir įgyvendinami valdymo sprendimai ir teikiamos administracinės ir viešosios paslaugos.
- Viešojo valdymo sąvoka apima **viešosios politikos formavimą** ir **viešąjį administravimą**. Viešasis valdymas apibendrina principus, prielaidas, koks turėtų būti viešasis administravimas, kaip viešasis administravimas turėtų veikti tarpusavyje su kitomis organizacijomis ir suinteresuotomis grupėmis. Tai sudėtingas viešosios politikos ir viešojo administravimo procesų sąveikos rezultatas, kurį formuojant dalyvauja ne tik politikai ir biurokratai, bet ir patys piliečiai.

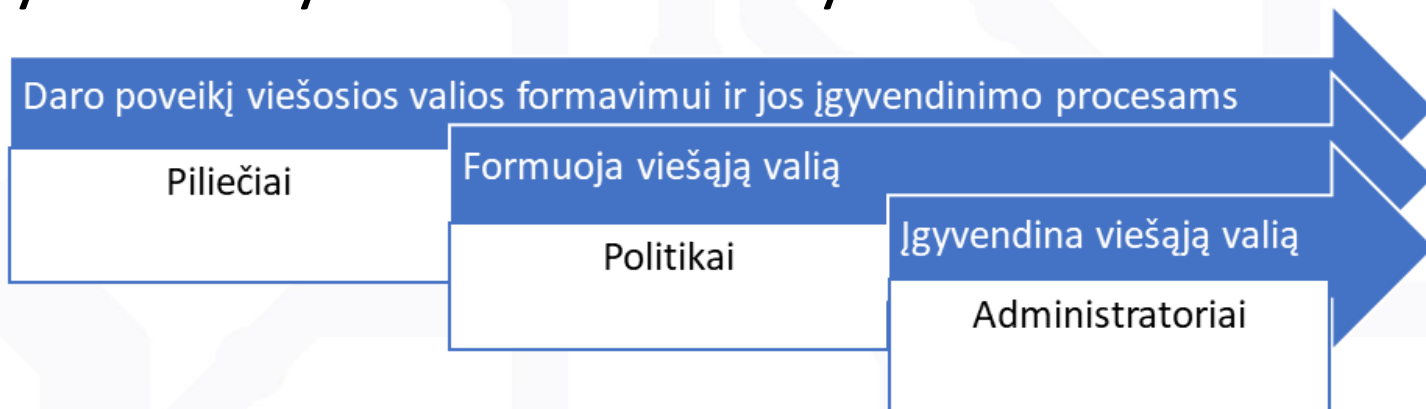
Viešojo valdymo samprata

Viešosios politikos ir viešojo valdymo integralumas:

Viešojo valdymo samprata

Valstybės valdymo sistemos dalyviai:

Viešojo valdymo samprata

Bendrieji viešojo valdymo principai:

- kolegialumas;
- demokratiškumas;
- teisėtumas;
- viešumas.

Specialieji viešojo valdymo principai:

- centralizavimo ir decentralizavimo principų derinimas;
- administravimo subjektų pavaldumas ir atsakomybė;
- visuomenės interesų viršenybė prieš grupinius ir asmeninius interesus;
- visuomenės įtraukimas į viešąjį valdymą.

Viešosios politikos samprata

- **Viešoji politika** – tai valdymo sprendimais išreikšta suderinta viešojo valdymo institucijų ir visuomenės valia visuomenei ir visai valstybei svarbiems klausimams ir problemoms spręsti.
- Viešoji politika **apima skirtingas sritis**: reguliuoja šalies ekonominius, socialinius, gynybinius interesus, balansuoja finansus, formuoja ir įgyvendina švietimo, sveikatos apsaugos, aplinkosaugos, regionų plėtros, demografinius uždavinius ir pokyčius.
- Esminės viešosios politikos **kategorijos** yra politikos procesas, politikos laukas, politikos dalyviai, politinė kultūra, politikos sprendimai, politikos modeliai, metodai ir procedūros, politinės programos.
- Būtiną viešosios politikos funkcija – **užtikrinti priimtų įstatymų bei nutarimų vykdymą**.
- Viešoji politika padeda spręsti visuomenės problemas. Tam, kad jos nebūtų sprendžiamos vien tik valdžios institucijų valia arba priimant chaotiškus sprendimus, **piliečiai turi dalyvauti** formuojant viešosios politikos turinį.

Viešojo administravimo samprata

- **Viešasis administravimas** – įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama viešojo administravimo subjektų veikla, skirta įstatymams ir kitiems teisės aktams įgyvendinti:
  - administracinių sprendimų priėmimas,
  - įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo kontrolė,
  - įstatymų nustatytų administracinių paslaugų teikimas,
  - viešųjų paslaugų teikimo administravimas ir
  - viešojo administravimo subjekto vidaus administravimas.
- Viešasis administravimas yra veikla, skirta įstatymams ir kitiems teisės aktams įgyvendinti, ir šią veiklą vykdo viešojo administravimo subjektai – institucijos, įstaigos, pareigūnai, valstybės tarnautojai, kiti fiziniai ar juridiniai asmenys.

Viešojo administravimo samprata

Viešojo administravimo sistema:

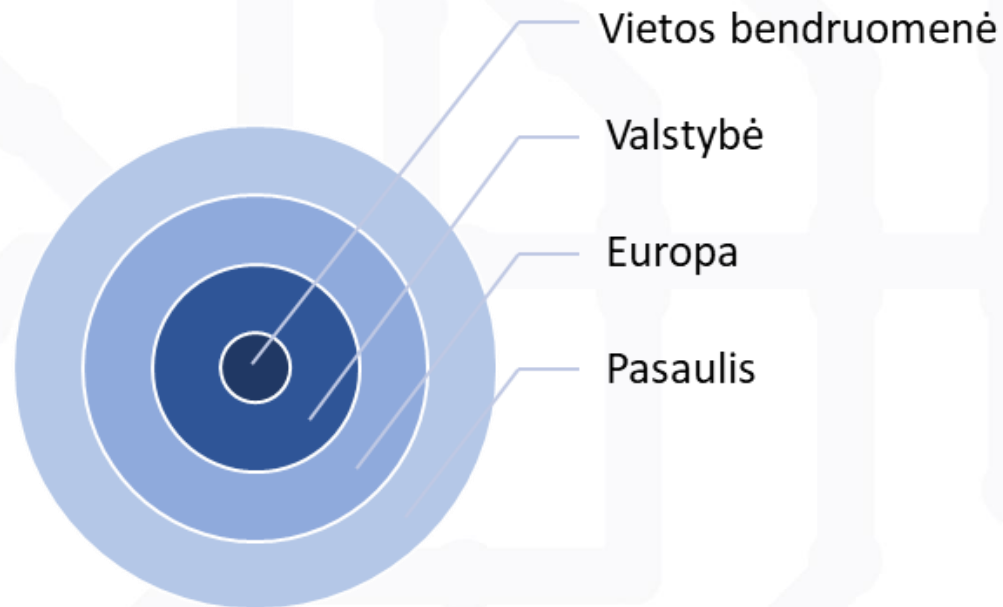

Pilietiškumo samprata

- Sąvoka **pilietiškumas** suprantama kaip naudojimasis teisėmis ir atsakomybe, kurios yra susijusios su buvimu arba tapimu tam tikro vieneto (valstybės, miesto, politinės partijos, profesinės sąjungos ar nevyriausybinės organizacijos) nariu. Tai daugiau įsipareigojimas prisiimti teises ir pareigas rūpintis bendruomenės ateitimi, naudotis narystės (valstybėje ar organizacijoje) teikiamomis galimybėmis ir aktyviai dalyvauti.
- Būti piliečiu reiškia priimti tos valstybės esamą teisinę kultūrą ir prisiimti tam tikras pareigas, apibrėžtas įstatymais. Būti pilietišku reiškia prisiimti daugiau pareigų, nei tą įpareigoja įstatymai.
- Galima išskirti šiuos **pilietiškumo sąvokos požymius**:
  1. Individui suteikiamas tapatumas (identiškumas).
  2. Dorybės, kurių reikalaujama iš piliečio.
  3. Politinis aktyvumas, kurio tikimasi iš individo.
  4. Išankstiniai socialiniai reikalavimai, keliami efektyviam pilietiškumui.

Pilietiškumo samprata

Pilietiškumo „arenos“

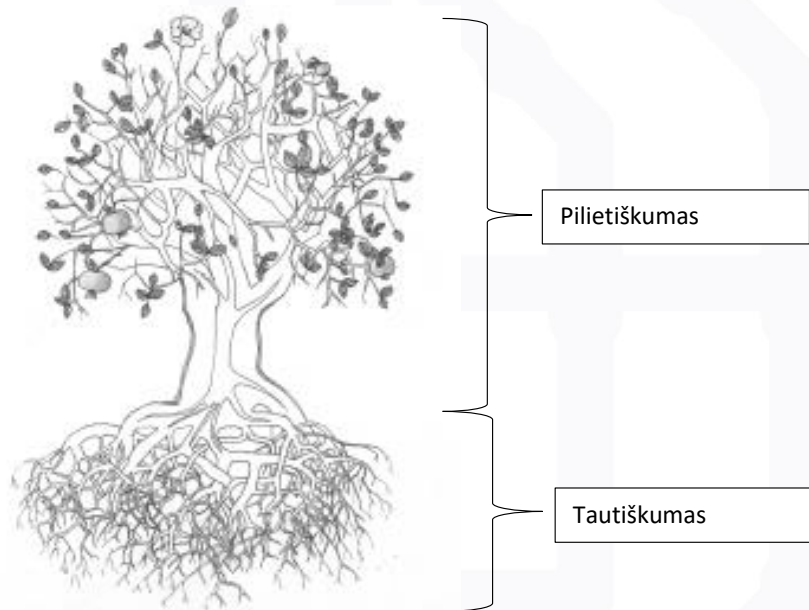
Pilietiškumo samprata

Pilietiškumas nėra tapati sąvoka tautiškumui.

- **Tautiškumas** apibrėžiamas kaip asmens savo tautos istorijos, kultūros savitumo suvokimas, tautos tapatumo puoselėjimas, įsipareigojimas Lietuvos tautai ir valstybei, lietuviškosios kultūrinės ir politinės tapatybės išlaikymas ir kūrimas.
- Pilietiškumo sąvoka susijusi su asmens teisių, atsakomybės ir pareigų demokratinei valstybei suvokimu, veikla visuomenės labui, bendrapiliečių teisių ir laisvių, demokratijos gynimu, gerovės Lietuvai siekimu.

Pilietiškumo samprata

Tautiškumo ir pilietiškumo medis:

Pilietinė visuomenė

- **Pilietinė visuomenė** – tai viešoji erdvė, kurioje žmonės diskutuoja ir buriasi į bendrijas, kad darytų poveikį valstybei.
- Viena pagrindinių pilietinės visuomenės funkcijų – dalyvauti valstybės valdyme.
- Pilietinė visuomenė išreiškia savo narių interesus ir sąveikauja su valstybe, kai priimami sprendimai.
- Sąvoka „pilietinė visuomenė“ yra viena svarbiausių kalbant apie demokratiją bei bendruomeniškumą.

Pilietinė visuomenė

- Siekiant kurti atvirą, darnią pilietinę visuomenę demokratiškoje šalyje, kiekvienam piliečiui svarbu:
  - domėtis jį supančia aplinka;
  - kritiškai vertinti informaciją ir sąmoningai pasirinkti sprendimus;
  - nebijoti kritikos ir atvirai reikšti nuomonę;
  - suvokti tolerancijos kitam asmeniui svarbą;
  - ugdyti socialinį pasitikėjimą;
  - suprasti solidarumo reikšmę kitų socialinių grupių atžvilgiu;
  - aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime – savanoriškoje veikloje;
  - priklausyti ar prisidėti prie nevyriausybinių organizacijų veiklos.

Piliečių dalyvavimo viešajame valdyme svarba

- **Piliečių dalyvavimas** – tai piliečių ir valdžios bendravimas, kai valdžia informuoja piliečius ir juos išklauso, o piliečiai išsako savo nuomonę ir pageidavimus valdžiai.
- Piliečių dalyvavimas valstybės valdyme yra vienas iš svarbiausių demokratijos bei laisvos ir atviros visuomenės bruožų.
- Labai svarbu, kad piliečiai aktyviai dalyvautų valstybės institucijų veikloje priimant jiems aktualius sprendimus, o ne vien tik leistų priimti sprendimus atsakingiems valstybės tarnautojams.
- Piliečių dalyvavimas viešajame valdyme ypač svarbus **savivaldybėse**, kur sprendimai priimami arčiausiai žmogaus.
- Gyventojams būtina padėti įgyti supratimą, kad valstybės lėšos yra jų, mokesčių mokėtojų, lėšos, kad dalyvaudami savivaldybių ir valstybės sprendimų priėmimo procesuose jie gali iš tiesų keisti padėtį šalyje.

Piliečių dalyvavimo viešajame valdyme svarba

Piliečių dalyvavimas sprendimų priėmimo procesuose yra veiksmingas ir svarbus valstybės valdymui dėl daugelio priežasčių:

- skatina visuomenės ir vietos valdžios dialogą;
- didina valdžios institucijų veiklos skaidrumą bei atskaitomybę, tokiu būdu sukurdamas sąlygas geram valdymui;
- padeda spręsti bendruomenės problemas ir kartu užtikrina, kad į piliečių nuomonę bus atsižvelgta priimant politinius ir strateginius programinius sprendimus;
- padeda nustatyti bendruomenės poreikius ir prioritetus;
- sudaro galimybę gauti reikiamos informacijos geriausia sprendimui priimti, taip pat žmonėms paaiškinti reikalo esmę, kai būtina priimti sudėtingą ar nepopuliarų sprendimą;
- suteikia galimybę valstybės tarnautojams parodyti piliečiams, kad jie išmano savo darbą ir jį dirba atsakingai, tiesiogiai tarnauja piliečiams;
- skatina bendruomenės kūrybingumą, leidžia panaudoti piliečių gabumus, ugdo abipusį pasitikėjimą, sąmoningumą ir formuoja atsakomybės jausmą;
- padeda valstybės tarnautojams spręsti konfliktus, pasiekti konsensą ir užsitikrinti piliečių paramą;
- padeda koreguoti ir tobulinti strategines programas, siekiant užtikrinti visuomenės paramą;
- leidžia gauti visuomenės paramą, nes žmonėms patinka, kai klausiami jų nuomonės svarbiais klausimais, ypač tais, kurie turi jiems tiesioginės įtakos.

Piliečių dalyvavimo viešajame valdyme svarba

Žiūrint iš piliečių perspektyvos, dalyvavimas viešajame valdyme apima šiuos tikslus:

- įgyvendinti konstitucinę teisę dalyvauti tiesiogiai valstybės valdyme;
- tiesiogiai išsakyti savo nuomonę sprendimą priimančiai pusei, aptarti problemas, įgyvendinti savo lūkesčius priimant sprendimą;
- siekti, kad priimtas sprendimas, darantis įtaką suinteresuotiesiems subjektams, būtų kokybiškas, aiškus, suprantamas ir teisingas;
- siekti, kad piliečio rinkti valdžios atstovai (ypač savivaldybių tarybų nariai) įgyvendintų savo rinkimines programas, tam tikra prasme kontroliuoti valdžios institucijų veiklą;
- išsiaiškinti kitų bendruomenės narių požiūrius į visai bendruomenei svarbias problemas.

Pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys piliečių dalyvavimą viešajame valdyme

- Lietuvos Respublikos Konstitucija
- Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas
- Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas
- Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas
- Lietuvos Respublikos referendumo įstatymas
- Lietuvos Respublikos piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos įstatymas
- Lietuvos Respublikos peticijų įstatymas
- Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas
- Lietuvos Respublikos nevyriausybinų organizacijų plėtros įstatymas
- Lietuvos Respublikos Seimo statusas
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamentas
- Savivaldybių tarybų veiklos reglamentai

Strategija. Efektyvumas. Vertė

UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“

J. Jasinskio g. 16B, Vilnius, LT - 01112

Tel.: (+370 5) 25 26 225

Faks.: (+370 5) 25 26 226

E-mail: ekt@ekt.lt

www.ekt.lt